

Notitie

Opdrachtgever: A. Nijssen, gemeente Leiden
Auteur: W. Moerland
Betreft: FFW Rijnsburgerblok Leiden
Projectnummer: 1001
Datum: 25 juli 2014
Status: definitief

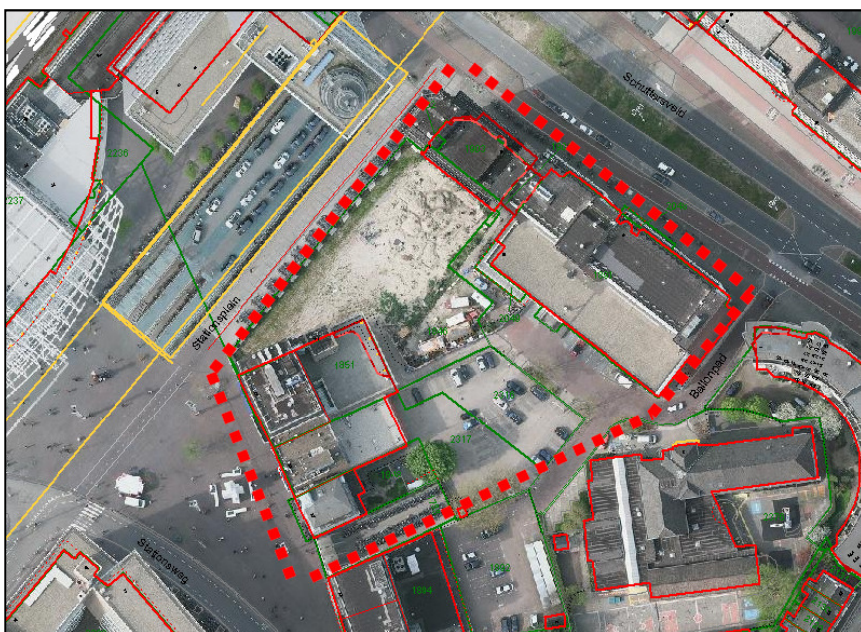

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In verband met het ontwerp van een bestemmingsplan op een locatie in het Leidse Stationskwartier heeft Bureau Stadsnatuur ecologisch onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde natuurwaarden. Het plangebied, het Rijnsburgerblok, wordt gepresenteerd in Figuur 1. Uit eerder onderzoek (Moerland & De Baerdemaeker 2013) was de noodzaak gebleken nader onderzoek te verrichten naar gebouwbewonende vogels en vleermuizen, strikt beschermd onder de Flora- en faunawet (Ff-wet). Voor deze soorten geldt dat voor bepaalde handelingen die voor hun voortbestaan op een locatie een risico betekenen, gewerkt moet worden volgens een goedgekeurde gedragscode en/of een ontheffing ex artikel 75 van de Ff-wet moet worden aangevraagd. Zie voor een toelichting hierop de paragrafen in de bijlage, onder 'Wettelijk kader'. De begrenzing van het onderzochte terrein is hieronder weergegeven.

Figuur 1. Het plangebied, met rode stippellijn omlijnd.

Methodiek

Door Bureau Stadsnatuur is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van beschermde functionaliteiten van flora en fauna waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling een aanvraag ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet is vereist indien aan deze ontwikkeling versturende effecten zijn verbonden. Relevante observaties zijn opgeslagen in de mobiele applicatie van WrnPro. Zoals aanbevolen in het verkennend onderzoek (Moerland & De Baerdemaeker 2013) zijn de volgende soortgroepen onderzocht:

Vogels

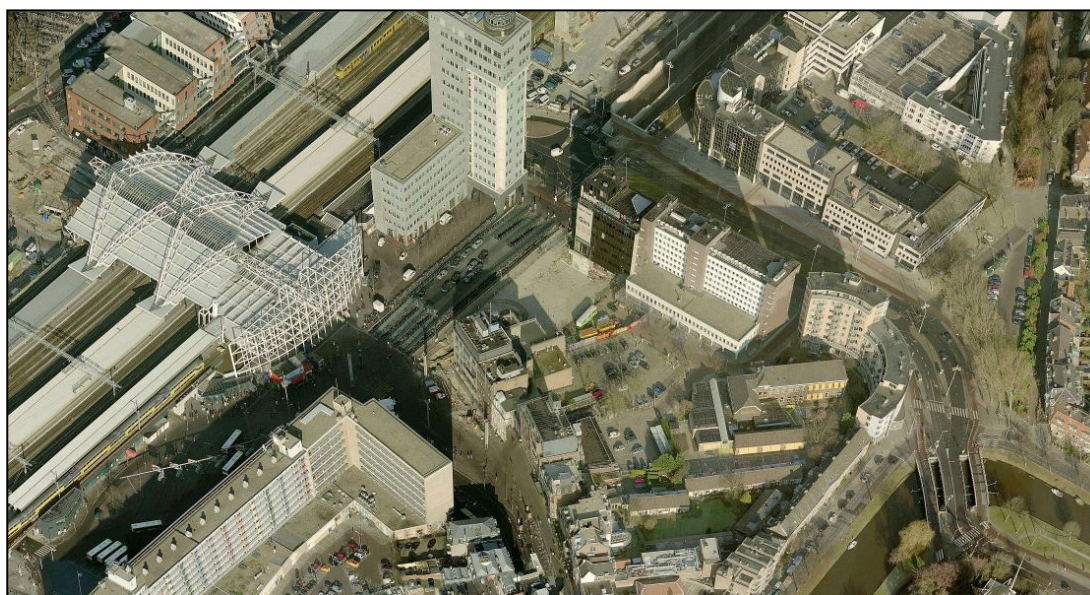
Het onderzoek naar vogels is gespitst op het voorkomen van gebouwbewonende vogels. Vaste rust- of verblijfplaatsen (nesten, slaapplekken) van Huismus *Passer domesticus* en Gierzwaluw *Apus apus* zijn jaarrond beschermd. De aandacht gaat uit naar territoriaal gedrag, gebruikssporen, nestbouw en uitgevlogen jongen.

Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen werd uitgevoerd volgens het protocol voor vleermuisinventarisaties (NGB, VZZ & GAN 2013). Hierbij is aandacht besteed aan de functies kraamkolonie en paarverblijfplaats. Voor het opsporen van verblijfplaatsen van kraamkolonies is in de vroege ochtend gecontroleerd op zwermende dieren en rond zonsondergang gepost voor uitvliegende vleermuizen. Het onderzoek naar paarverblijfplaatsen vond plaats in het najaar in de maanden september en oktober, waarbij het terrein geïnventariseerd is op de aanwezigheid van baltsende mannetjes.

Tabel 1. Overzicht bezoeken.

Datum	Dagdeel	Inventariseerder	Soort(groep)	Functionaliteit
4-7-2013	ochtend	W. Moerland	Gierzwaluw	nestlocaties
18-7-2013	avond	W. Moerland	Gierzwaluw	nestlocaties
19-8-2013	avond	W. Moerland, W. van Esch (Eco-Niche)	vleermuizen	paarverblijfplaatsen
18-9-2013	avond	W. Moerland	vleermuizen	paarverblijfplaatsen
3-4-2014	ochtend	W. Moerland	Huisumus	nestlocaties
5-5-2014	ochtend	W. Moerland	Huisumus	nestlocaties
28-5-2013	ochtend	W. Moerland	Huisumus	nestlocaties
6-6-2013	ochtend	W. Moerland	Huisumus, Gierzwaluw	nestlocaties
13-6-2013	ochtend	W. Moerland, B. de Jong	vleermuizen	kraamkolonies
20-6-2013	ochtend	W. Moerland	Huisumus, Gierzwaluw	nestlocaties
3-7-2013	avond	W. Moerland, B. de Jong	vleermuizen	kraamkolonies

Figuur 2. Plangebied in vogelperspectief. Foto: Bing maps

Resultaten

Het plangebied bestaat uit bebouwing alsmede onbebouwd terrein, dat wordt gebruikt als fietsenstalling en parkeerplaats. Begroeiing is spaarzaam aanwezig; tussen de fietsen schieten kruiden op, een wand van Klimop *Hedera helix* scheidt de fietsenstalling af van de naastgelegen taxistandplaats.

Vogels

Jaarrond beschermde nesten zijn aanwezig. Drie nesten van de Huismus bevinden zich in de bebouwing van het plangebied, achter gevelbekleding (Figuur 3). Voorts dient het plangebied als foerageergebied van Huismussen die in directe omgeving broeden. Het plangebied maakt deel uit van functionele leefomgeving van de lokale mussenpopulatie en geniet hiermee een beschermde status. Overige voor de Huismus belangrijke structuren zijn de wanden met Klimop en de ondergrondse fietsenstalling, aan de noordwestzijde van het plangebied.

Verblijfplaatsen van Gierzwaluwen zijn niet aangetroffen. Enkele vogelsoorten zonder jaarrond beschermd nest, zoals de Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kauw *Coloeus monedula*, broeden in het plangebied op de daken of in de panden. Bezette nesten in gebruik zijn onder de Ff-wet eveneens strikt beschermd; voor versterking wordt geen ontheffing afgegeven.

Figuur 3. Nestlocaties Huismus. Links de situering, midden en rechts: twee nestlocaties, beide op het pand van de KvK/VVV.

Vleermuizen

Binnen het plangebied zijn geen beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Evenmin is er sprake van een belangrijke vliegroute of essentiële foerageerlocatie. Eén soort is gedurende het onderzoek aangetroffen, namelijk de Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. De soort is niet gebonden aan het terrein; de waarneming had betrekking op een passerend dier.

Conclusies

Op basis van het voorgaande worden de volgende conclusies getrokken:

- Jaarrond beschermde nesten van Huismus zijn aanwezig in het plangebied;
- Aanwezigheid van verblijfplaatsen van Gierzwaluw is uitgesloten;
- Op of in de panden is sprake van broedende vogels die bescherming genieten zolang de nesten bezet zijn;
- Een beschermd voorkomen van vleermuizen is uitgesloten.

Aanbevelingen

Op basis van de getrokken conclusies worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Vraag voor de uitvoering van de activiteiten een goedkeuring aan bij het Ministerie van Economische Zaken. Hiertoe dient een Activiteitenplan (bundeling van mitigerende maatregelen en onderbouwing belang van activiteit) opgesteld te worden;
- Houd bij het ontwerp van de nieuwbouw vanaf het beginstadium rekening met de te treffen mitigerende maatregelen. Dit betekent dat het plangebied in geschikt leefgebied moet voorzien van de Huismus, conform de richtlijnen vermeld in de Soortenstandaard Huismus (Ministerie van EL&I, 2011);
- Alle werkzaamheden dienen plaats te vinden volgens een (door het Ministerie goedgekeurde) Gedragscode voor ruimtelijke ontwikkelingen. Hierin staat onder meer dat werkzaamheden op locaties met vogelnesten buiten de broedtijd dienen plaats te vinden. Deze periode loopt grofweg van 1 maart tot en met 1 augustus. Verwijdering van begroeiing (heesters, Klimop) dient vóór het broedseizoen van de te verwachten vogelsoorten te zijn volbracht. Bij eventuele sloop van panden dient men rekening te houden met het broedseizoen van gebouwbewonende vogels als Kauw en Zilvermeeuw.

Figuur 4. Situatie op 3 april 2014, met zicht op het te slopen gebouw van Schuttersveld 1.

Wettelijk kader

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de Ffwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

- artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- artikel 9:* Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- artikel 10:* Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- artikel 12:* Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- artikel 13:* Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Ffwet worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreeppad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).

Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan

moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat. De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de Ffwet.

Literatuur

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.

Ministerie van EL&I, Dienst Regelingen. 2011. Soortenstandaard Huismus. <https://www.drluket.nl/>

Moerland, W. & A. De Baerdemaeker 2013. Quick scan Rijnsburgerblok Leiden. bSR-notitie 0934. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.